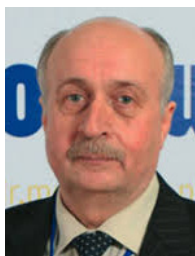

Valeriu SAHARNEANU

Nu trageți în „Mesager”-ul care vă aduce vestea libertății (IV)

V.S. – jurnalist, organizator de presă, editorialist, publicist, politolog, politician. Autor de emisiuni radio și tv de mare rezonanță, semnează editoriale pe teme actuale și articole privind problematica mass-media și a jurnalismului. Deputat în Parlament (2011-2014). Președinte al Uniunii Jurnaliștilor din Republica Moldova (1994-2011). Fondează postul de radio „Vocea Basarabiei” (2000), săptămânalul „Gazeta Românească” (2001), posturile de televiziune „Euro-TV” (2002) și „TV Euronova” (2004).

*Cel mai mare păcat al oamenilor e frica,
spaima de-a privi în față și-a recunoaște adevărul.
El e crud, acest adevăr, dar numai el folosește.*

Mihai EMINESCU

Cu un an în urmă, când am început să scriu pentru revista „Limba Română” această serie de materiale dedicate aniversării a 30-a a emisiunii de știri televizate „Mesager”, gândul mi-era să organizez în vara aceluiași an, 2020, și o dezbatere națională pe tema stării fenomenului știrilor date la televiziunea publică în trecut, la acest moment și în evoluție istorică, dar și o întâlnire de suflet și de bilanț profesional a co-fondatorilor emisiunii în persoana tuturor colegilor Redacției Actualități TV a anilor 1990-1994.

Pandemia Covid a intervenit brutal în planurile mele și ceea ce am reușit să fac la acest subiect a fost să-l comunic publicului, foarte sumar, prin intermediul revistei. Și lucrul acesta se datorează în primul rând insistenței paterne a colegului și prietenului Alexandru

Partea a III-a, vezi Limba Română (Chișinău), nr. 6, anul XXX, 2020, p. 52-66.

*Anul 2000. Clubul Național de Presă.
Ședință dedicată aniversării a X-a de la fondarea „Mesager”-ului.
De la stânga: P. Bogatu, V. Saharneanu, C. Pîrțac, E. Josanu*

Bantoș, îngrijitorul-fondator și redactorul-șef al revistei. Îi sunt recunoscător pentru insistența tenace, pentru că, în fond, evenimentul cu asta a rămas – cu evocarea lui în paginile revistei „Limba Română” și atât. Mai mult nu s-a putut, dar nici nu se putea, probabil, în situația în care actualul „Mesager” și întreaga instituție a audiovizualului public era în iulie 2020 încă sub talpa celui mai nerod președinte din câte i-a avut Republica Moldova.

Cât privește dezbateră națională, ea a fost de actualitate anul trecut și vă rămâne la aceeași cotă înaltă a interesului public și anul acesta, dacă reușim să depășim Covidul, și anul viitor, și ani mulți înainte. O conferință profesional-academică va putea fi organizată și într-un viitor mai îndepărtat. Dar, iată, o întâlnire de suflet și de bilanț profesional cu toți colegii de redacție ai acelor ani devine deja imposibilă. Pentru că rândurile noastre s-au rărit dramatic în ultima vreme: la sfârșit de ianuarie 2021 a plecat subit la cele veșnice, secerat de noul virus, Efim Josanu, jurnalist cu mare dăruire, comentator al evenimentelor sportive, scriitor și primul redactor-șef al „Mesager”-ului. Două săptămâni mai devreme ne părăsise omorât de molimă, lăsându-ne îndurerăți, minunatul coleg și irepetabilul prezentator Alexei Revenco. Anul trecut, în martie 2020, ne luasem rămas-bun cu mare mâhnire de la excepționalul jurnalist și

redactor Petru Bogatu, prim-redactor-șef adjunct al „Mesager”-ului. În decembrie 2018, a cedat inima lui Alexei Barat, Maestru în artă, operator, regizor și documentarist. Câteva luni mai devreme s-a oprit în plin zbor și inima colegului Boris Iarușevschi. De ceva vreme nu mai sunt printre noi jurnalista Larisa Narojnâi, redactor-responsabil de ediția rusă a „Mesager”-ului și mult regretatul coleg și prieten Veaceslav Scobioală, prim-redactor-șef adjunct al „Mesager”-ului.

În această perioadă de 30 de ani, reuniuni cu dezbateri publice și comemorări colegiale s-a izbutit să se facă doar de două ori. În iulie, anul 2000, la un deceniu de la fondare, „Mesager”-ului i-a fost dedicată o ședință specială a Clubului Național de Presă. Acum putem spune că a fost o ședință istorică, pentru că alta în aceeași componență nu se va mai putea convoca niciodată, dată fiind dispariția prematură a colegilor mei. Atunci, în iulie 2000, în fața colegilor-jurnaliști de la mai multe publicații centrale și teritoriale, invitați de Uniunea Jurnaliștilor la o ședință specială a Clubului Național de Presă, au apărut Constantin Pârțac, directorul general al Televiziunii moldovenești între anii 1990-2004; Efim Josanu, redactor-șef al „Mesager”-ului în perioada februarie 1990-ianuarie 1991; Petru Bogatu, prim-redactor-șef adjunct în perioada mai 1991-1994; Veaceslav Scobioală, prim-redactor-șef adjunct în perioada februarie 1990-mai 1994; subsemnatul, Valeriu Saharneau, prim-redactor-șef adjunct al „Mesager”-ului în perioada februarie 1990-mai 1991 și redactor-șef al „Mesager”-ului în perioada mai 1991-mai 1994. A doua întâlnire, una colegială, a avut loc în 2010, la cea de-a 20-a aniversare a emisiunii.

Dacă ați reținut: ambele evenimente au avut loc în afara instituției materne care este Compania de Stat Teleradio Moldova, fără interesul și contribuția ei și fără participarea reprezentanților ei de referință. Este de remarcat și faptul că în acești treizeci de ani lăsați în urmă, Compania a celebrat pe picior larg câteva grandioase prin fastul lor aniversări personale, dar niciodată la ele nu au fost invitați jurnaliștii-protagoniști ai „Mesager”-ului anilor 1990-1994. Nici vorbă de pomenirea vreunor merite ale acestora. De parcă s-ar fi vrut cu tot dinadinsul să fie dată uitării anume această perioadă din istoria instituției, să se arate că, poate, din punctul de vedere al mereu altei conduceri a instituției, acea echipă a clacat profesional, că produsul ei – știrile și emisiunile ana-

litice – a fost răsuflat, plictisitor, nu a avut priză la public, că, la urma urmei, redacția „Mesager-90” a pătat bunul nume al Radioteleviziunii Naționale de atunci.

Ba bine că nu este așa. Din contră: și emisiunile parcă au fost la înălțime – actuale, dinamice, curajoase, cuprinzătoare –, și popularitatea a fost parcă la cea mai înaltă cotă, echipa aducând și spor la bunul nume al instituției. Este de luat în seamă că acest colectiv a lucrat într-o perioadă istorică deosebit de complicată, marcată de răsturnări dramatice de sisteme social-politice, de prăbușire periculoasă de imperiu și a trecut prin convulsiile acestuia; a activat în vremi de transformări sociale și politice dintre cele mai neașteptate, de profundă criză economică urmată de o super-inflație pauperizantă, însoțită, la rândul ei, de mari hoții și acte de corupție. Echipa a trecut zi de zi printr-un îndelung război, cu moarte și suferință, riscând viața celor trimiși cu misiuni redacționale în prima linie. În fine, nota muncii acelei echipe a pus-o publicul telespectator, cel care trebuie considerat cel mai echidistant și mai notoriu arbitru.

Dar apare, totuși, întrebarea: ce-o fi însemnând această atitudine de nerecunoaștere, poate chiar de respingere, a echipei „Mesager-90”, demonstrată în toți acești ani de mereu înnoitele conduceri ale instituției? Poate că răspunsul ar putea să ni-l dea cazul istoric concret al sfârșitului, deloc elegant, ca să nu spun de-a dreptul brutal, cuprinzând și elemente curat banditești, al acestui promițător proiect jurnalistic. Este evident că actul de sugrumare fizică a proiectului, un fel de puci anti-jurnalistic al puterii politice de atunci, a fost, de fapt, o operațiune complexă, minuțios coordonată la cel mai înalt nivel politic. El începe cu atacul terorist asupra redactorului-șef, pus la cale în noaptea de 23 spre 24 februarie 1994, în legătură cu alegerile parlamentare din 27 februarie 1994. Acestea au fost organizate și câștigate detașat (cum altfel?) de Partidul Democrat Agrar, iar atacul cu ghilotina s-a produs prin Decretul nr. 63 al președintelui Republicii Moldova din 11 martie 1994, care a țintit lichidarea Radioteleviziunii Naționale, disponibilizarea tuturor angajaților și crearea, în urma unor trieri punctuale de personal, a Companiei de Stat Teleradio Moldova.

Tot scenariul acestei piese sinistre în trei acte a fost pus în scenă cu unicul scop: să decapiteze, să desființeze și să pulverizeze în cele patru vânturi redacția „Mesager”-ului. Țin să subliniez că ideea redacției și a

directorului general al Televiziunii Naționale, Constantin Pârțac, era să afirme în politica editorială a instituției niște principii ale televiziunii publice pe partea pregătirii și difuzării știrilor. Or, tocmai lucrul acesta nu se dorea la nivel politic înalt. În anul de grație 1994, televiziunea publică, acest deziderat al democrației, prezent parcă printre rânduri și în Declarația de Independență, se vedea bine că nu mai corespundea noii viziuni agrariene, împărtășite și de președintele Mircea Snegur, asupra formelor de organizare și de funcționare a statului.

Atacând redacția, forțând sistematic caracterul liber și corect al alegerilor parlamentare, sechestrându-l politic pe președintele republicii și făcându-l complice la ticăloasa conspirație, grupul coordonator al complotiștilor Lucinschi-Sangheli-Diacov-Andronic urmărea lichidarea ultimei redute a ceea ce am numit mai sus *Republica de la 27 august 1991* ori *Republica Declarației de Independență*.

Biata Republică de la 27 august...! A avut durata de viață a unei efemere libelule: a trăit și ea o singură zi. De cum s-a născut în dimineața însorită a acelei minunate zile de august din speranța milioanei de moldoveni la împlinirea visului de unitate națională și la o viață liberă, mai bună, a roit apoi în adunări și hore euforice în Marea Piață, stârnind talazuri jubilatatoare în mijloc de zi, tot așa, a prins a-și strânge aripile și a-și pierde vigoarea la venirea apusului, *idem* cu plecarea pe la casele lor a oamenilor.

În chiar prima noapte de după ziua serbării, servanții cu stagiu în științe comuniste de arta manipulării s-au și pus deja pe lucru, imitând înfrumusețarea jinduței Republici, dar, de fapt, mutilând-o. Chiar în ziua a doua de după cea a nașterii și jubilarii, acești servanți – ofertanții politici ai momentului – le-au propus moldovenilor chipul transformat peste noapte și ascuns sub mantia Declarației de Independență a unei republici-mutant, controlată de ei, a cărei slăbiciune ereditară era tocmai alerggia acută la substanța de fond a Declarației. Pentru a înțelege evoluția de mai departe a lucrurilor, dar și unele secvențe mai puțin clare ale trecutului, această substanță trebuie numită în formula ei exactă. Numele ei este *adevărul istoric în stare pură despre românitatea Republicii de la 27 august 1991*, românitare impregnată pentru totdeauna în actul ei de naștere. Este o întregă istorie a modului în care, sub imperiul acestui frison alergic al protagoniștilor republicii-

mutant, a fost organizată pângărirea sistematică, apoi distrugerea fizică, prin ardere, a Declarației de Independență, cu circa douăzeci de ani mai târziu. Faptul că niciunul dintre regimurile comunistoide ale republicii-mutant nu a îndrăznit deschis anularea ori revizuirea de fond a Declarației nu înseamnă că ele nu și-au dorit asta. Incinerarea cu tot cu Parlament a originalului Declarației și lipsa unei anchete de cercetare penală în acest caz, ieșit din comun, este o mărturie în sine a acestui fapt. Anularea, revizuirea în esență ori rescrierea, în cu totul alt sistem de coordonate, a Declarației, era o chestiune de timp, iar regimul Dodon a și făcut prima probă în anul 2020. În drum spre acest obiectiv monstruos, republica-mutant a trebuit mai întâi să lichideze emanațiile-simbol și emanațiile-instituții care generau emoții și îndemnau la acțiuni în spiritul Declarației de Independență, aminteau periculos, pentru mutanți, de existența adevăratei Republici, cea de la 27 august 1991 și de valorile acesteia.

Așa a căzut în mâinile republicii-mutant și a fost dizolvat anticipat primul parlament ales democratic, cel care a legiferat Independența, cunoscut azi cu denumirea uzuală „Parlamentul-90”. Apoi a fost anulat imnul *Deșteaptă-te, române!*, care supăra teribil urechile servanților comunistoizi. A urmat îngrădirea vehementă a pătrunderii glotonimului „limba română” în Constituția din 1995. Suprimarea redacției „Mesager”-ului în februarie 1994 a făcut parte din acest plan. Așa cum protagoniștii republicii-mutant nu puteau să accepte românitatea Declarației de Independență, ca fundament ideologic și hartă de parcurs ale Republicii de la 27 august 1991, la fel nu au putut ei să accepte nici proiectul de afirmare a televiziunii publice, luat în serios de către echipa „Mesager-90” și de către directorul general al televiziunii, C. Pârțac. Unul dintre principiile de bază ale televiziunii publice, înțelese de noi, era detașarea, mai direct spus, renunțarea categorică la practica comunist-sovietică a televiziunii ca instrument de influențare și manipulare a maselor. Practica sovietică funcționa doar în condițiile unui stat capturat, când o clică, de regulă rău-intenționată, se organizează politic, pune mâna pe frâiele statului și face din el ce vrea: îl duce în direcția care convine clicii, fie ideologic, fie pecuniar, instituie norme și reguli care, la fel, convin doar clicii. Normele și regulile sunt îndreptate prevăzător împotriva celor care cârtesc ori contestă o atare stare de lucruri. Această schemă a funcționat în Uniunea Sovietică și a tocat în mecanismele ei

milioane și milioane de vieți. Renunțarea la această practică era pentru noi o chestiune de principiu. Instituția televiziunii și camerele ei de luat vederi trebuiau puse în serviciul angajatorului, care este poporul, și îndreptate în direcția celor care s-au angajat cu lucrul la el ca să gestioneze, cinstit, corect și cu cap, statul – această mega-gospodărie a poporului.

Indiscutabil, „Mesager”-ul anilor 1990-1994, cu „toanele” lui de redacție pusă în serviciul poporului, cu obiectivul asumat profesional de a critica prompt greșelile, dar mai ales, faptele ilegale ale funcționarilor statului, indiferent de lățimea, grosimea și înălțimea lor ierarhică, nu putea să încapă în schemele statului-mutant. Din aceste cauze, „Mesager-90” a și fost mai întâi decapitat banditește, apoi lichidat cu ferocitate. Iar faptul că „Mesager-90” a fost și a rămas lipsă în rapoartele de etapă și în toată istoria instituției-mamă din ultimii 25 de ani este dovada că pe toată această întindere temporală, statul inițiat la 27 august 1991 nu și-a mai revenit, că valorile lui sunt în continuare neglijate ori negate, că instituția publică a fost și este și ea un organism-mutant, modificat după chipul și moravurile republicii-mutant pe care o servește. În următoarele rânduri vom încerca să redăm câteva detalii relevante ale relației „Mesager-90” cu puterea politică a vremii.

... Era, probabil, în toamna anului 1996, când în biroul meu din Casa Presei a intrat un curier guvernamental. Eram curios să văd ce mi-a adus misteriosul curier. Fără să mai aștept ca el să părăsească biroul, am și deschis cutiuța. Acolo era o medalie. Avea o panglică dreptunghiulară tapițată cu o pânză în culorile Tricolorului de care avea prins corpul rotund al decorației. Aversul avea imaginea scoasă în relief a stemei de stat a Republicii Moldova sub care am citit inscripția „Om emerit”. Am înmărmurit. Să fie oare acea decorație anunțată de Președinție imediat după puciul de la Moscova din august 1991 și evenimentele care au fost declanșate de acesta, inclusiv ieșirea din componența Uniunii Sovietice și proclamarea Republicii Moldova independente? Din câte s-au întâmplat între redacția „Mesager”-ului și Președinte în perioada dintre puciul din august 1991, început cu pericol de teroare, dar terminat festiv, și până în noaptea atentatului din 23 februarie 1994 și a decretului prezidențial din 11 martie 1994 de lichidare a „Mesager-90” prin reorganizarea Radioteleviziunii, eram convins că toate decretale referitoare la decorații și brevete de titluri în privința noastră au fost anulate.

Relația noastră cu președintele și Președinția a mers pe o traiectorie similară cu cea a atitudinii clasei politice de la putere față de valorile Republicii de la 27 august 1991, adică din rău în mai rău. Noi, „Mesager”-ul, angajându-ne de partea acelei Republici prin a-i apăra valorile și promova dezideratele, am prins a intra în coliziune din ce în ce mai dură cu politicul care în zilele și lunile imediate de după proclamarea Independenței au început să calce alături de acele valori, urmărind chiar anihilarea dezideratelor Declarației. Primul dezacord serios a apărut în timpul campaniei electorale prezidențiale din 8 decembrie 1991. Candidatul Snegur nu a pregetat să folosească în cadrul ei retorica sovietică antiromânească, deși nu avea nevoie de ea, concurenții creându-i condiții excelente ca să câștige detașat aceste alegeri, cum s-a și întâmplat. A doua coliziune s-a produs la 21 decembrie 1991, când proaspătul președinte „ales de tot poporul” a plecat la Alma-Ata și, fără să consulte Parlamentul, a semnat actul de aderare a Republicii Moldova la Comunitatea Statelor Independente (CSI), o structură creată de Rusia pentru a controla fostele republici sovietice, căzute din prinsoarea URSS când acesta a crăpat în convulsiile puciului. Speculațiile că aderarea la CSI va determina Rusia să înceteze șantajul cu închiderea pieței de desfacere pentru mărfurile moldovenești și că va slăbi provocările directe prin sprijinirea și incitarea la conflicte militare a separatismului transnistrean nu s-au adevărit. Aderarea a fost semnată în condiții umilitoare, când Republica Moldova era încă în doliul celor patru tineri polițiști uciși la Dubăsari, problemele cu pătrunderea mărfurilor moldovenești pe piața rusă au crescut exponențial în lunile următoare semnării, iar la 2 martie 1992, partenerul principal din cadrul CSI, Federația Rusă, pornește chiar un război de agresiune deschisă împotriva Republicii Moldova. Era exact ziua în care la sediul de la New York al Organizației Națiunilor Unite se arbora drapelul de stat al Republicii Moldova, eveniment simbolizând noua calitate a ei de stat-membru. Sfârșitul războiului a fost un alt dezastru național și o palmă dată luptătorilor moldoveni. În criză de soluții, Mircea Snegur s-a lăsat „salvat” de un oarecare Birștein, un trimis al lui Ruțkoi, vice-președinte al FR și, strâns la perete să accepte toate condițiile de încetare a „conflictului”, dictate de același Ruțkoi. Consecințele le avem și astăzi: „conflictul înghețat” la 21 iulie 1992 a devenit un război setat pe nesfârșit. Suferințele la fel. Că președintele a scăpat la momentul respectivei disperări de o bătaie de

cap nu înseamnă că a scăpat de nevoi un popor și o țară. Deși în unele contexte președintele vorbea că noi, basarabeni, trebuie „să ne ținem de neamuri” cu românii, în mandatul său prezidențial a cotizat la antiromânismul agrarian, care s-a servit de el și a creat premisele înlocuirii lui cu Lucinschi, apoi cu Voronin, iar și mai apoi, cu Dodon. Acceptarea prizonieratului agrarian și postarea în opoziție față de forțele care au luptat pentru crearea condițiilor dispariției URSS și apariției Republicii Moldova independente, organizarea în colaborare cu agrarieni corupți a unui referendum antiunionist și a unor întruniri republicane cu vădită tentă antiromânească au schimbat esențialmente traiectoria de dezvoltare a Republicii Moldova. Știrile date în „Mesager”-ul de atunci referitoare la aceste fenomene au respectat echidistanța expunerii și punctul de vedere al surselor, dar în comentariile redacției apariția clivajelor suspomenite au fost tratate în corespundere cu dezideratele actului fondator al republicii. Un punct de vedere mai elaborat al redacției asupra evenimentelor contradictorii de atunci și a rolului președintelui Snegur în acel context a fost înglobat în filmul documentar *Per aspera...*, autori – V. Saharneau, P. Bogatu și B. Iarușevschi; regizor și operator – A. Barat. La Televiziunea Națională, filmul a fost pus pe post de Ziua Republicii – 27 august 1993 – și a fost precedat de „Mesager”-ul, care în deschidere a avut un reportaj de la depunerea de flori la Monumentul lui Ștefan cel Mare. Reportajul a redat cu exactitate atmosfera în care a decurs ceremonia: o Piață a Marii Adunări Naționale nu doar pustie, ci și îngrădită de trei rânduri de polițiști, carabinieri și colaboratori ai serviciului de securitate; o grămăjoară de funcționari, în frunte cu „conducerea de vârf”, curgând resemnate către picioarele statuii; o grămadă de lume înghesuită dincolo de veceul Parcului Catedralei, trimițând în direcția grămăjoarei slogane de blam. Câteva secvențe de arhivă despre marea serbare populară ce a avut loc în aceeași Piață doar cu doi ani în urmă, adăugate în finalul reportajului, au demonstrat abaterea flagrantă a republicii-mutant de la traiectoria dată de popor Republicii de la 27 august 1991. Reportajul, dar mai ales filmul *Per aspera...*, a stârnit o reacție atât de mare în turnul din vale, încât doi dintre cei mai înfocați consilieri prezidențiali, Gheorghe Mazilu și Viorel Cibotaru, s-au prezentat în aceeași seară la televiziune și i-au cerut directorului Pârțac timp de emisie pentru o replică imediată. Conciliant, directorul s-a conformat insistențelor și, probabil, pentru a evita excese de emoții din partea

trimișilor, s-a propus drept moderator. Consilierii au vorbit pățimaș, au prezentat argumentele pe care le credeau convingătoare în combaterea realității redată în „Mesager” și a opiniilor din documentarul *Per aspera...* Părerea care s-a creat, urmărindu-le predicățiile la televizor, a fost că ei nu au combătut, ci au confirmat mesajele emisiunii și ale filmului. Cu toată străduința directorului-moderator Pârțac de a menține emisiunea în parametrii de conduită corectă, unul dintre consilieri a reușit totuși să articuleze amenințări nepermise la adresa mea, speriindu-mi părinții și copiii. Mazilu a revărsat de pe ecrane un torent de cuvinte furioase, încheiate cu sentențioasa divagație: „Dacă lui Saharneanu nu-i place Republica Moldova, atunci să se care dincolo de Prut”. Și asta o spunea un fost profesor universitar care ar fi trebuit să cunoască vestita frază a lui Mihai Eminescu despre greșelile politicianului – tema de fond atacată de film: „Greșelile politicianului sunt crime, căci în urma lor suferă milioane de oameni nevinovați, se împiedică dezvoltarea unei țări întregi și se împiedică, pentru zeci de ani înainte, viitorul ei”.

Nici în emisiune și nici în film, autorii nu l-au învinuit pe președintele Snegur de crimă; au vorbit critic despre greșeli. Dar unii oameni de care s-a înconjurat președintele și de la care aștepta sfaturi nu-i dădeau nicio șansă să le accepte, să le înțeleagă și să le îndrepte. Iar Gheorghe Mazilu avea dreptate în ceea ce privește Republica Moldova: cum nu mi-a plăcut ea în 1993, cotoșită de agrarieni, tot atât îmi displace în 2021, mutilată de socialiștii trădători ai lui Dodon și de degenerații lui Plahotniuc și Șor. Pentru că ei, corupții, trădătorii și degenerații ajunși la putere, sunt consecința directă a acelor greșeli.

... Iată de ce, revenind la momentul primirii tardive a medaliei din mâna curierului, am fost surprins că decernarea ei cu tot cu titlul onorific nu a fost anulată. Am acceptat-o ca pe o invitație la iertare, deși a venit cu o întârziere de peste cinci ani, deși a fost trimisă prin curier în situația în care atât emitentul decorației, cât și cel decorat erau în viață, se aflau în aceeași localitate și își aveau sediile în perimetrul aceluiași cartier, deși trecusem printr-un atentat pus la cale de politicienii care îl menajau la vremea respectivă pe semnatarul decretului de decorare, dar și pe cel de lichidare a „Mesager-90”. Vorba vine: toate se iartă, nimic nu se dă uitării.